

ОПШТИНА КУРШУМЛИЈА

На основу члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС” бр 10/13, 142/14, 103/15 и 101/16), чланова 32 став 1. тачка 4., а у вези са чланом 20. става 1. тачке 9. Закона о локалној самоуправи („Службени гласник РС” 129/07, 83/014- др. закон и 101/2016-др. закон), и на основу члана 41. Статута општине Куршумлија („Службени лист општине Куршумлија” бр 22/08, 8/09, 7/11, 15/014 и 25/015), Одлуке о оснивању Буџетског фонда за развој пољопривреде општине Куршумлија („Сл. лист општине Куршумлија“ бр. 26/8 и 4/09), по прибављеном Решењу о давању претходне сагласности Министарства пољопривреде и заштите животне средине бр. 320-00-3163/2018-09 од 10.05.2018. године Скупштина општине куршумлија дана 29.05.2018.године донела је:

ПРОГРАМ МЕРА ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КУРШУМЛИЈА ЗА 2018. ГОДИНУ

Април 2018. године

Опште информације

1.1. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1.1.1. Географске и административне карактеристике

Општина Куршумлија налази се на југу Србије, у горњем сливу реке Топлице и њених притока Косанице и Бањске, на југоисточним падинама Копаоника и северозападним падинама Радан планине. Заузима површину од 952 км² и административно припада Топличком округу. Граничи се са општинама: Брус, Блаце, Прокупље, Медвеђа, Подујево и Лепосавић. Југозападним делом у дужини од 105 км наслања се на АП Косово и Метохија, са два главна превоја: Мердаре и Преполац.

Територијом општине пролази стратегијски важан путни правац Ниш-Приштина. Регионалним путним правцем, преко Блаца, општина Куршумлија је повезана са Брусом, односно Крушевцем и даље Београдом. Долином Топлице и Косанице пролази железничка пруга Ниш-Прокупље-Куршумлија-Косово Поље.

На територији општине Куршумлије живи 21608 становника (према попису из 2002. године), а у самом граду 13.608 становника. Према резултатима пописа из 2012. године број становника у општини Куршумлија се самњио на 18963 становника. Просечна густина насељености општине Куршумлија је 19 становника на км², што је сврстава у ретко насељене општине. Општина Куршумлија има површину од 952 км² и према својој величини спада међу најраспрострањенијим у Србији.

У односу на претходни попис из 2002. године када је број становника био 21608 становника, ово представља пад већи од 12%.

Област је претежно брдско-планинска, док се мањи делови равничарских и брежуљкастих терена налазе у долини реке Топлице и Косанице.

Општина Куршумлија има 17 сеоских, 6 приградских и 7 градских месних заједница.

1.1.2. Природни услови и животна средина

Подручје општине Куршумлије је брдско планинско. Надморска висина се креће од 300 до 1703 m. Око 85% подручја је брдско планинско, а 15% је равничарско. На територији општине Куршумлија, која заузима површину од 952 км², могу се према рељефу и физиономији предела издвојити 3 различите целине:

1. Најмању и најнижу просторну целину, северно од линије Влахиња-Куршумлија-Грабовница чини југозападни део Топличке котлине, са висином између 300 и 803 m. То је благо заталасан предео испресецан плитким долинама река и потока, који веома подсећа на шумадијске пејзаже.

2. Родопи су старе громадне планине које чине Соколовица (1050m) и Радан у ширем смислу, што се изједначаје са појмом Лецки андензитски масив. Планину Радан чине мање планине: Проломска, Мејанска, Равна, Мајдан, Кравар, Маја брајина, Голак и највиша Ђак планина, чија висина достиже 1370 m на Соколовом вису. У блиској геолошкој прошлости (олигоцен) прекривене су великим количинама магматске масе. Терен је касније, деловањем спољашњих сила (речна ерозија, денудација), знатно снижен и преображен. У пејзажу доминирају типичне купе угашених вулкана (Соколов вис, Иванова кула, Трпеска главица), окружене шумом и феномен Ђавоља варош.

3. Пространством и висином истиче се млађа веначна планина Копаоник са својом подгорином, чији пејзажи имају многе алпске елементе. Копаоник је до недавно сврставан у Родопиде јер је стваран током свих геолошких доба. Топличка подгорина Копаоника је систем који чине два главна и неколико мањих огранака Копаоника, бројне дубоке долине и мање котлине у сливу горње Топлице. Североисточни огранак Копаоника је краћи, нижи (Црна чука сагоњевска 1196 m) и одваја Топличку од Расинске подгорине. Југоисточни огранак Копаоника је знатно дужи, виши и међа је према Лапској подгорини Копаоника. На њему се нижу многи врхови Копривница 1636m, Пилатовица, Тумба 1488 m, Мадљика 1318 m, итд. У унутрашњости се истичу Треска 1439 m, Ђелавица 1257 m, Игришко брдо 1106 m итд

Планински предели су испресецани густом мрежом долина река и потока, међу којима се издвајају долина Топлице, Луковске реке, Бањске и Косанице. У њима су многа ерозивна и котлинска проширења. У мањим котлинама су смештена највећа насеља: Куршумлија, Рача и 3 бање (Луковска, Пролом и Куршумлијска).

Клима на подручју општине Куршумлија у основи је умерено континентална. На њену климу веома јак утицај има планински обод, који је затвара са свих страна изузев са истока. Од најниже тачке (Доње Точане 300 m) до највише (Пилатовица 1703 m), може поделити на 3 висинска климатска појаса:

1. Поднебље побрђа (300-600 m) – (малих висина, жупни климат) захвата долине Топлице и њених притока до 600 m надморске висине, У односу на низијски климат лето је нешто краће, али нешто влажније, без великих летњих спарина и "тропских ноћи", а зиме су дуже, хладније и снеговитије. Због близине планина и висине, појачано је струјање ваздуха,

2. Подпланинско (субалпско) поднебље (600-1200 m) – захвата велике просторе на Копаонику, Соколовици и Радану до 1200 m надморске висине. Зиме су дуже и хладније (55-80 дана), а лета краћа (мање од 60 дана) и са пријатном свежином,

3. Планинско поднебље (1200-1703 m) – Захвата углавном подручје око Луковске бање. Одликује се дугачким, хладним и снежним зимама

У Куршумлијском крају најтоплији месец је јули, а најхладнији јануар, затим октобар је топлији од априла. Средње годишње температуре ваздуха 10,3 °C су нешто мање у односу на остала нижа места Косаничког краја. У Општини Куршумлија лето је умерено топло, а зима умерено хладна. Јесен је топлија од пролећа. Најнижа средња вредност температуре ваздуха у Куршумлијском крају у зимском периоду је на Пилатовици (-3,4°C), а највиша у летњем периоду у Куршумлији (19,3°C). Апсолутне максималне летње и минималне зимске температуре ваздуха појединих месеци су веома велике. У летњим месецима температура је доста висока изнад 40°C, а у зимском веома ниска испод (-20°C).

Куршумлијски крај има релативно мању количину падавина на простору Србије, добија свега 770 mm воденог талога у току године. У Куршумлијском крају највише падавина има у мају (82 mm) и октобру (85 mm), а најмање у фебруару (46 mm). Према годишњим добима највише падавина има у јесен (228 mm), затим пролеће (214 mm), лето (172 mm), а најмање зима (156 mm).

У свим местима општине Куршумлија облачност је највећа у децембру и јануару, а најмања у јулу и августу. Посматрајући кретање облачности по годишњим добима запажа се да се облачност смањује идући од зиме према лету, да би се затим опет повећала према јесени (зима 68%, пролеће 56%, лето 36%, јесен 49%).

Због наведених климатских карактеристика које су нарочито изражене у планинским пределима, а што је општа катракарактеристика подручја општине Куршумлија, са аспекта процене угрожености, заштите и спасавња у ванредним ситуацијама учувамо на овом подручју опасне атмосферске појаве које се повремено јављају и могу да представљају

опасност за људске животе као и да нанесу велику материјалну штету. Од ових појава најчешће су :

- Веома ниска температура , која се повремено јавља у зимском периоду;
- Олујни ветрови;
- Јаке и дуготрајне падавине;
- Грмљавински обалаци;
- Град.

У Куршумлији најчешће дува ветар из југозападног правца 310 ‰, затим са севера 171 ‰ и североистока 162 ‰. Из југозападног правца дува скоро преко целе године, има уједначен правац и брзину, лети доноси освежење, а у јесен влагу. Северни ветар има већу частину од јануара и марта и доноси суво и хладно време. Североисточни ветар има већу частину од новембра до фебруара. Најмању частину јављања имају западни 15 ‰ и источни ветар 26 ‰. Честина тишина износи 102 ‰.

Ниске температуре, велики број мразних дана и дана под снежним покривачем у планинским крајевима скраћују вегетациони период у биљној производњи и ограничавају могућности за развој биљне производње.

Воде на подручју општине Куршумлија припадају Црноморском сливу. Највећа река у Куршумлији је Топлица, по којој је читав крај добио име. Топлица је највећа лева притока Јужне Мораве, како по дужини, тако и по количини воде. Просечан протикај при ушћу у Јужну Мораву је 13 m³ воде у секунди.

Терен општине Куршумлије је пртежно изграђен од вододрживих стена па је отицање воде површинско. Све воде се сливају у Топлицу, која је од изворишта своје леве саставнице Ђерекаруше, испод Панчићевог врха на Копаонику (на око 1840 m нв), па до ушћа у Јужну Мораву код Дољевца, дугачка 131 km

Југ Србије је познат по минералним и термалним водама, па се једна пространа регија у том делу назива Топлица. Веома је битно нагласити да је **Луковска бања** позната по највећем броју извора (37) и огромној количини од преко 100 l/s врелих (до 65°C) минералних вода. То је уједно и највиша бања у Србији која се налази на висини од 681 m.

На територији општине Куршумлија природна језера су мала, нека лети пресуше и готово су непозната, а акумулација код Селове још није завршена. У околини Пролом бање су Радојичино језеро у близини Пупавичких ливада, језеро испод Соколовог крша, безимено језеро на Соколовици, Бачијско, Проломско, као и Игришко. Језеро Селова се гради од 1986. године на реци Топлици код истоименог села, на 17 km од Куршумлије ка Мерћезу. Основне намене језера су водоснабдевање великих градова и наводњавање плодних поља, потом заштита од поплава, заустављање поплавних таласа и наноса, производња електричне енергије, изградња пастрмског рибака, узгој шарана, спортски риболов, туризам и рекреација.

Услед брдско-планинске конфигурације терена доминантни су ливадско-пашњачки, пашњачки и шумски тип вегетације. Услед разлика у надморској висини, рељефу, експозицији терена итд. постоји велика разноврсност биљног света.

Богат и разноврстан биљни свет је омогућио да на територији општине Куршумлија живе разни сисари, птице, гмизавци (корњаче, гуштери, шест врста змија отровница и др). Главне ловне врсте дивљачи у ловиштима општине Куршумлије су дивља свиња, зец и јаребица.

Раније се ловила и срна али је због бројног стања заштићена ловостајем. Друге ловостајем заштићене врсте дивљачи су: јелен, муфлон, веверица, сиви пух, јазавац, куна златица, куна белица, ондатра, дивљи голуб, грлица, гугутка, фазан, пољска јаребица, препелица, дивља гуска, дивља патка, сива чапља, барски петлови, барска кокица, креја, јастреб кокошар, ронци, врапци, гњурци, ноћни потрк, шумска шљука и др.

Трајно заштићене врсте су: видра, хермелин, ласица, сове, соколови, орлови, јастребови (осим кокосара), ронци, црна и бела рода, лабудови, чапље (осим сиве чапље),

луње, шљуке сабљарке, кукавице, златовране, водомари, пупавци, дивље гуске (осим глоговњаце и лисасте), шљуке (осим шумске шљуке), детлићи, птице певачице (осим сиве вране, креје) и друге. Дивљач ван режима заштите: вук, шакал, дивља мачка, лисица, твор, сива врана и сврака.

Ловачко удружење "Соко" основано је давне 1899. године као стрелачко друштво које је касније трансформисано у ловачко друштво "Соко". Има 520 регистрованих ловаца и газдује ловиштем "Косаница" на укупној ловној површини од 65.271 ха. У ловишту су заступљене следеће врсте дивљачи: срнећа дивљач, дивља свиња, вукови, лисице, дивља мачка, зечеви, фазани, пољска јаребица и нешто ређе голуб гривњаш и шумска шљука.

Општинска организација спортских риболоваца "Топлица" у Куршумлији има 250 чланова; припада заједници организација спортских риболоваца "Јужна Морава 2" чије је седиште у Нишу. Основана је 1947. године и представља најстарију организацију спортских риболоваца у бившој СФР Југославији. Планинске реке су настањене пастрмкама и богате речним раковима а нарочито Штавска, Требињска и Проломска река. У току 2003. године извршено је порибљавање Луковске реке од Луковске Бање до Мерџеза са око 9.000 примерака поточне пастрмке.

Бела риба (клен, кркуша, мрена, поточна мрена и скобаљ) живи у Топлици, Ранковци, Бањској и њеним саставницама, Косаници и њеним саставницама и притокама (Проломска, Равношортска река), као и у Грабовничкој и Спаначкој (Тмавска) реци.

Услед брдско планинске конфигурације терена доминантни су: ливадско пашњачки, пашњачки и шумски тип вегетације. Шуме и обронци шума су богати самониклим дивљим врстама воћа: шумске јагоде, купине, трњине, глогиње, шипурком, дивљим крушкама. Регион је богат самониклим лековитим и медоносним биљем. С обзиром на претежну орјентисаност становништва према сечи шуме и пољопривреди шумска вегетација је претежно потиснута и налази се на великим нагибима.

Укупна површина шума и шумског земљишта на територији општине Куршумлија износи 54428,56 ха.

СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ У РУРАЛНИМ ПОДРУЧЈИМА

1.1.3. Демографске карактеристике и трендови

На територији општине Куршумлије живи 21608 становника (према попису из 2002. године), а у самом граду 13.608 становника. Према резултатима пописа из 2012. године број становника у општини Куршумлија се смањио на 18963 становника. Просечна густина насељености општине Куршумлија је 19 становника на км², што је сврстава у ретко насељене општине.

Број и национална структура становништва

Према резултатима пописа из 2012. године на територији општине живи 18963 становника са доминантним српским становништвом и становништвом православне вероисповести. Наиме, у погледу националног састава, становништво општине Куршумлија је доста хомогено. Узимајући у обзир податке пописа из 2011.године Срби учествују у укупном становништву са 96,43%, док остатак од 3,57% чине националне мањине међу којима се по броју највише истичу Роми којих је према датом попису било 339 или 1,76%.

Густина насељености

Општина има 18963 становника или 19 становника по км², па је густина насељености по км² мања у односу на републички просек од 81,3 становника по км² према подацима РЗС.

Старосна структура

Просечна старост становништва износи 43,24 године, а индекс старења 135,1. Старосна структура општине по попису 2013. године представљена је у наредној табели:

ОПШТИНА	Укупно	0-19 година	20-39 година	40-59 година	Преко 60 година
Куршумлија	18963	3982	4553	5567	4841

Извор података: Старост и пол 2011. године, Попис становништва 2011., РЗС

Удео становништва до 15 година износи 14,51% , док је удео становништва преко 65 година знатно већи и износи 26,61% од укупног броја становника. Према подацима да општина Куршумлија има испод 20% становника испод 15 година старости, сматра се да је становништво старо и да не обезбеђује услове за нормалну демографску репродукцију.

Удео становништва старости до 20 година у укупном становништву општине износи 20,99%, становништва од 20-40 година 24%, становништва од 40-60 година 29,35% и становништва преко 60 година старости 25,52%.

Колико је тренд депопулације становништва овог краја изражен најбоље говори податак да је општина 1991 год. имала 23 989 становника, 2002-год. 21 608 становника, 2012 год. 18963 становника, разлика између пописа 2002 и 2011 износи 12,24%. Због одлива младих и због негативног природног прираштаја у сеоским подручјима просечна старост је и већа с обзиром на то да су заступљена у великом бр. старачка домаћинства.

година	1991	2002	2007	2008	2009	2011	2012
Куршумлија	23989	21608	19930	19452	19056	19243	18963

Образовна структура становништва је прилично неповољна, ако се узме у обзир да на територији општине без школске спреме и са непотпуним основним образовањем износи 18,51% од укупног становништва, основно образовање има 26,70%, средње образовање има 44,78%, више и високо образовање 9,77%,

Родна структура

На основу података који се односе на званичне пописе становништва може се константовати да развој становништва општине Куршумлија у којој према резултатима пописа живи 18963 становника, од којих 48,57% женског и 51,43 % мушког пола,

Према подацима пописа становништва 1803 становника је незапослено од чега 1000 становника је некада радило а осталох 803 траже прво запослење. док је запослено 4637.

Наталитет и имиграције као чиниоци повећања броја становника, нису могли да издрже борбу са морталитетом и емиграцијом. Такво стање је и данас где фактор ниског наталитета има главни утицај на смањење укупног становништва, док миграциона кретања више немају велико учешће на крајњи биланс.

1.1.4. Диверзификација руралне економије

Пољопривреда је према сачуваним историјским подацима била основна делатност људи на овим просторима а у модерно време представљала је један од главних замајаца развоја. И поред тога што је процес индустријализације довео до великих миграција становништва са ових простора и смањио проценат становништва који зависи искључиво од пољопривреде, и даље је велики број становника општине који су посредно или непосредно везани за пољопривреду.

Опште је познато да је највећи део терета у време економских санкција и економске кризе поднела пољопривреда. Изостанак улагања у основна средства довео је до тога да је просечна старост механизације у пољопривреди преко 20 година. Исти је случај и са засадама воћа и са основним стадима у сточарству који нису адекватно обнављани. Разлози за овакво стање у пољопривреди су и гашење и стечај земљорадничких задруга које су биле главни организатори и носиоци пољопривредне производње.

Имајући у виду везаност овдашњег становништва за земљу и домаћински однос према њој, као и отвореност за примену нових технологија производње, уз адекватну подршку државе и локалне заједнице, пољопривреда би требало у будућности да буде главни носилац развоја.

Општина Куршумлија спада у ред најнеразвијенијих у Србији. Према доступним статистичким подацима који се односе на стопу запослености може утврдити да општина Куршумлија има скоро дупло мању запосленост у односу на стање запослености у Србији.

Година 2005	Удео пољопривреде у % у националном дохотку	Трговина	Саобраћај, складиштење и везе	Производња електричне енергије	Грађевинарств
Република Србија	17	24,7	10,4	1,9	7,3
Општина Куршумлија	28,8	12,00	6,3	4,3	22,30

Учешће појединих грана привреду у остваривању националног дохотка

1.1.5. Рурална инфраструктура

Инфраструктура

Развијена инфраструктура је један од основних предуслова квалитетног пословног окружења. Стање инфраструктуре може да буде одлучујући фактор који ће одредити привредника да инвестира или одустане од планираног улагања на одређеној територији.

Саобраћајно-географски положај

Саобраћајно-географски положај општине Куршумлија биће унапређен у значајној мери изградњом деоница саобраћајница високог ранга и регионалних путних праваца.

Изградњом друмских саобраћајница високог ранга које омогућавају ефикасније и безбедније повезивање са ближим и даљим окружењем створили би се предуслови за квалитетну размену саобраћајних токова између најважнијих улазно-излазних праваца насеља општине Куршумлија.

Опис	Дужина путева у км	Површима km ²	Дужина путева у км по km ²
Република Србија	38436	88361	0.44
Куршумлија	429	950	0.45

Укупна дужина путева на територији општине износи 429 км, од којих је 119 км са савременим коловозом. Локалних путева има 284 км, регионалних 109 км и магистралних 36 км. Код локалних путева, свега 8.5% је са савременим коловозом. Густина путне мреже на територији општине Куршумлија је у нивоу просека РС, али је њен квалитет много лошији с обзиром на само 28% путева са савременим коловозом.

Водопривредна инфраструктура

Општина	Укупан број домаћинства	Број домаћинства прикључених на водовод	Процент домаћинства са сигурним приступом води за пиће
Република Србија	2521190	1986259	78
Куршумлија	7693	5100	66

Укупан број домаћинстава прикључених на водовод је 5100 што чини око 66 % укупног становништва. Овај проценат је много мањи од републиког просека – 78%, али се податак односи само на седиште општине и водовод којим управља јавно комунално предузеће. У сеоским срединама становници остварују приступ води за пиће преко интерних и сеоских водовода. Поједина села као што су Луково, Жуч, Маричиће, Рударе, Рача, Пролом, Баћоглава и Кушрумлијска бања имају уређене водоводе којима управљају Одбори за воду. Пројекти за овакво водоснабдевање постоји за села Тијовац, Пупавце, Доња и Горња Микуљана, али они још нису реализовани.

Канализациони систем општине Куршумлија

Насеље Куршумлија има изграђену канализациону мрежу којом се санитарно-фекалне отпадне воде и део атмосферских отпадних вода евакуише без пречишћавања у околне водотоке и то у реку Топлицу. Домаћинства која су прикључена на канализациону мрежу је 4700. У општини Куршумлија не постоји ни један колектор за пречишћавање отпадних вода, Конфигурација терена и економски услови, определили су даљу концепцију развоја канализационе мреже насеља као сепарациони систем. Одржавање јавне хигијене поверено је ЈКП-Топлица.

Банке и друге финансијске институције

Од финансиских институција присутна је Комерцијална банка, ОТП банка, Војвођанска банка и Управа за трзор.

Електроенергетска инфраструктура

Услугу испоруке електричне енергије врши ЕД-Југоисток Прокупље и тренутно задовољава потребе корисника стим што су учестали нестанци струје у селима због руинираности водова који пролазе кроз шуму.

У селу Мердаре код Куршумлије завршена је изградња највеће соларне електране у Србији. Соларна електрана “Матарова”, укупне снаге 2 MW на површини од 4 ха, је под напоном и у функцији.

Фирма “Солар Матарова” са седиштем у Новом Саду, чији је оснивач “Гаском Балкан” Београд, изградила је до сада највећу фотонапонску електрану на нашим просторима чија је вредност око 3-4 милиона еура и тиме показала да је инвестирање у Куршумлију на пољу обновљивих извора исплативо. Постављено је 8.500 панела на површини од четири хектара, уз саму административну линију Србије и Косова.

У општини Куршумлија постоји једна хидроелектрана снаге 280 KV која се налази у ужем центру града.

Фиксна телефонија и Поштанске услуге

Поштанске услуге добро функционишу, постоји добра корелација између бр. поштанских испостава и броја становника. Стање телекомуникација је на задовољавајућем нивоу. Већи део територије је покривен мобилном телефонијом и интернетом.

Постојећи симетрични и коаксиални подземни телефонски каблови су у претходном периоду замењени оптичким кабловима.

Мобилна телефонија

Сва три оператера поседују мреже базних станица које не покривају у потпуности подручје општине Куршумлија. Како би цело подручје поменуте општине било у потпуности покривено сигналом потребно је приступити проширењу мреже базних станица, односно изградњи нових базних станица.

АНАЛИЗА СТАЊА У СЕКТОРУ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Стање пољопривредних ресурса

1.1.6. Земљиште

Према подацима са пописа пољопривреде из 2012.године укупна површина пољопривредног земљишта на територији општине Куршумлија износи 35 382 ха или 37,16% укупне површине. Од тога је 14127 ха искоришћено, или 39.92 %. Што се тиче педолошких карактеристика може се рећи да на подручју општине Куршумлија има више типова земљишта. Педолошки састав пољопривредног земљишта Куршумлије чине различити

типови земљишта. Најплоднији тип земљишта су алувијум, који се налази у котлинама и уз реке Топлицу и Косаницу и смоница, која се налази у брдским теренима. Смоница је изузетно богата хумусом, 4-6 %, али су механичке особине услед велике количине глине, врло неповољне. На овим типовима могу се успешно гајити житарице, индустријско и крмно биље. Са повећањем надморске висине, појављује се гајњача, која се протеже и до 700 m надморске висине. На вишим теренима заступљена су органоминерална црница, смеђа подзоласта земљишта, која су плитка, обично на већим нагибима, па се користе као ливаде, пашњаци и шуме.

Укупно се наводњава 305 ха, а од тога највише оранице и баште на 216 ха. воћњаци се наводњавају на површини од 86 ха. Према начину наводњава површински се наводњава 80,4%, орошавањем 3,2% и системом кап по кап 16,4%. Према извору наводњавања из подземних вода се наводњава 26,5%, површинским водама на газдинству 7,5 %, површинским водама ван газдинства 59,8%, водом из водовода 1,4% и осталим изворима наводњавања 4,7%. На територији општине Куршумлија не постоје системи за одводњавање и заштиту спољашњих и унутрашњих вода. Површина од 8325 ха је у државној својини, тренутно се даје у закуп 2778 ха, од којих у 2017 години у закуп је дато 4,266 ха.

1.1.7. Вишегодишњи засади

Воћарску производњу на овом подручју карактерише уситњеност парцела и недовољна технологија производње. Укупна површина под воћњацима је 1868 ха, од тога је 1260 ха плантажних и 608 ха екстезивних. Иако су природни услови повољни, због уситњености парцела и непотпуне агротехнике, приноси воћа су нестабилни

Шљива

Шљива је некад била водећа воћна врста на просторима општине Куршумлија. Задњих 20 година дошло је до повећања броја стабала и површина под шљивом. Тренутна површина под шљивом је око 1331 ха.

Малина

Перспективна воћна врста на просторима општине Куршумлија је малина. Изградњом прерадних капацитета, неколико хладњача великог капацитета дошло је до повећања засада под малином. Површине под малином су око 44 ха. према попису пољопривреде мада је у реалности површина под малином је знатно већа. Предност малине у односу на остале воћне врсте је у томе што редовно рађа и нема већих осцилација у годишњем приносу.

Купина

Површине под купиним су око 16 ха. према попису пољопривреде 2012 године. За ову воћну врсту је карактеристичне велике осцилације у квалитету и откупној цени. Због тога површине под овом пољопривредном културом задњих година су у стагнацији, јер произвођачи нису никада сигурни какав финансијски резултат могу да очекују.

Остало воће

У производњи осталог воћа на овим просторима пољопривредни произвођачи су заинтересовани за подизање мање заступљених воћних врста где се ангажује велика радна

снага тако да су у производњу укључени сви чланови газдинста.. Задњих неколико година све веће интересовање пољопривредника за гајење јагоде на фолији, као трешње и вишње.

На територији општине Куршумлија тренутно има 3 ха. под засадама винове лозе.

1.1.8. *Сточни фонд*

Сточарску производњу на подручју општине карактеришу честе осцилације, смањивање и повећање. Ова производња је у директној вези са ратарском производњом тј. са могућношћу да се обезбеди кабаста сточна храна. Број грла појединих сточарских врста често осцилира пре свега због различитих тржишних услова. Од прерадних капацитета, на подручју општине, не постоји млекара које могу да прераде млеко, док капацитета за месне прерађевине нема. Сточни фонд на индивидуалним пољопривредним газдинствима чине: говеда 3857 од тога 2845 крава. Од укупно 1163 газдинстава на којима се узгајају животиње 612 газдинства има 1-2 грла, што чини преко 52% од укупног броја газдинства на којима се узгајају животиње.

Пчеларство је заступљено и у развоју је због погодне конфигурације терена и непостојања тешке индустрије, укупно има 4028 кошница и број кошница са пчелињим друштвима се повећава из године у годину.

1.1.9. *Механизација, опрема и објекти*

Стање пољопривредне механизације на територији општине Куршумлија идентично је стању на територији целе Републике, механизација је застарела, а просечна старост је око 30 година. Процес обнове застареле механизације и набавке нове механизације је спор услед слабе финансијске моћи пољопривредних газдинстава. Према попису пољопривреде из 2012. године на територији наше општине има:

Једноосовинских трактора укупно 1314, од тога 1280 су старији од 10 година, или 97%; двоосовинских трактора има 1387 од тога 1355 старији од 10 година, или 97,69%; комбајна има 31 од тога 28 старијих од 10 година.

ТРАКТОРИ				КОМБАЈНИ	
ЈЕДНООСОВИНСКИ		ДВООСОВИНСКИ		укупно	старији од 10 год.
укупно	старији од 10 год.	укупно	старији од 10 год.		
1314	1280	1387	1355	31	28

Табела број 1 . *Број трактора и комбајна*

Највећи број домаћинстава поседује основну пољопривредну механизацију која је најалост застарела и потребно је да се обнови и осавремени. Прикључне машине су намењене припреми земљишта и за спремање сена. Мали број газдинстава поседује бераче кукуруза и сејалице. Крупну механизацију поседују већа газдинства. Ова механизација се, сем за сопствену употребу, користи и за услужно коришћење.

Прикључне машине

Берачи кукуруза 7, плугови 1215, тањираче 406, дрљаче 769, сетво-спремачи 37, ротофрези 213, растурачи минералног ђубрива 103, растурачи стајњака 10, сејалице 122, прскалице 226, приколице 1286 и косилице 852.

Објекти за смештај стоке на пољопривредним газдинствима

Мали број објеката испуњава основне зоохигијенске услове, већи број објеката су традиционални или адаптирани и делимично модернизовани. Последњих година постији тенденција осавремењавања традиционалних објеката или изградња нових објеката који испуњавају минимум зоохигијенских услова у говедарству. Велике фарме музних крава су модерни објекти који испуњавају готово све неопходне услове, њихова мањкавост је у делу објеката за манипулацију, одлагање и обраду стајњака и осоке. У овчарској и козарској производњи објекти су традиционални,

Објекти за смештај говеда 2098, објекти за смештај свиња 2022, објекти за смештај кокошака носиља 1911, објекти за смештај остале стоке 594.

Објекти за смештај пољопривредних производа на газдинству

Кошеви за кукуруз 1843, амбари 1680, силоса на територији општине имамо само 1.

Сушаре и објекти за силажу на газдинству

Сушаре 8 и 11 објекта за силажу.

Објекти за смештај пољопривредних машина и опреме и хладњаче на пољопривредном газдинству

Објеката за смештај пољопривредних машина и опреме имамо 599, и 3 хладњаче.

Стакленици и пластеници на газдинству:

Стакленика 1, и пластеника 172.

1.1.10. Радна снага

Газдинства према броју чланова и стално запослених на газдинству има укупно 3742, од тога 1-2 лица 2659, 3-4 лица 973, 5-6 лица, 107 и 7 и више лица 9.

Табела 2. Газдинства према броју чланова и стално запослених на газдинству.

БРОЈ ЧЛАНОВА	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 +	УКУПНО
БРОЈ ГАЗДИНСТВА	2659	973	101	9	

Чланови газдинства и стално запослени на газдинству према полу и правном статусу газдинства

Чланови газдинства и стално запослени на газдинству укупно има 8130 од тога 3290 жена и 4840 мушкараца, на породичном газдинству је запослено 8118, од тога 3290 чине жена, 4828 чине мушкарци. На газдинству правног лица има 12 запослених од тога 12 мушкараца.

Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу

Укупно има 3723 газдинстава од тога су на 685 носиоци жене, а на 3038 мушкарци. Чланова породице и рођака који су обављали пољопривредну активност на газдинству има 4392 од тога 2065 жена и 1787 мушкарац. Стално запослених на газдинству има 3 и то мушког пола

Годишње радне јединице ангажоване радне снаге на пољопривреди

Годишње радне јединице ангажоване радне снаге на пољопривреди има 3224 од тога носиоца газдинстава 1680, а од тога жене су 240. Чланова породице и рођака који су обављали пољопривредну активност на газдинству има 1438 од тога 845 жена. Стално запослених на газдинству има 11 од тога ниједна жена. Што се тиче сезонске радне снаге и радне снаге под уговором има 96 радника.

Чланови газдинства и стално запослени на газдинству према интервалима годишње радне јединице

Годишњих радних јединица има 3128, које оствари 8130 лица.

Управници (менаџери) на газдинствима

Укупно има 3742 управника, од тога 629 жена и 3113 мушкараца. Што се тиче нивоа обучености 2181 има само пољопривредно искуство стечено праксом, 5 има курсеве из области пољопривреде, 18 има пољопривредну средњу школу, 1256 има другу средњу школу, 31 има пољопривредну вишу школу или Оних који су похађали курсеве о пољопривреди у 2012 године је 66.

Газдинства према другим профитабилним активностима у вези са газдинством

Укупно има 646, од тога прерадом меса се бави 46, прерадом млека 256, прерадом воћа и поврћа 389, прерадом других пољопривредних производа 19. Обрадом дрвета се бави 154, активности у шумарству има 14, у туризму 3, народној радиности 1, узгоју рибе 2, радом на основу уговора у области пољопривреде 21, и радом на основу уговора у другој области 1.

Према попису пољопривреде из 2012. године на територији општине старост чланова и стално запослених на пољопривредним газдинствима је у просеку је мања од 51 годину.

1.1.11. Структура пољопривредних газдинстава

На територији општине регистровано је 3742 пољопривредних газдинстава која заједнички заузимају 14127 ха. Укупан број домаћинстава је 7104, дакле 52,67% износи учешће газдинстава у укупном броју домаћинстава. Структура пољопривредних газдинстава према величини коришћеног пољопривредног земљишта и броја условних грла стоке. Од укупно расположивих 35382 ха на територији општине на земљишта са окућницама одпада 108 ха или 0,43 % од укупног пољопривредног земљишта у општини и у поседству је 1794 газдинстава. Ливаде и пашњаци захватају највеће површине 7643 ха или 31,12% од укупног пољопривредног земљишта. Налазе се у власништву 2578 пољопривредних газдинстава. У власништву 2880 газдинстава налази се трећа категорија по површини коју заузимају оранице и баште у укупној површини од 4495 ха од укупног пољопривредног земљишта у општини. Виногради заузимају свега 3 ха, а број газдинстава која се тиме баве 31. Воћњаци заузимају површину од 1863 ха што је 1.86% од укупног пољопривредног земљишта у Куршумлији. Број газдинстава на која су воћњаци уписани је 3014 газдинстава.

1.1.12. Производња пољопривредних производа

Постојећа повртарска и воћарска производња у општини служи да задовољи потребе домаћинстава. Тржишних вишкова има највише у воћарској производњи. У општини нема производње лековитог и ароматичног биља. Упркос огромном богатству биљних врста у општини нема организованог сакупљања лековитог и ароматичног биља.

У биљној производњи је доминантна производња травне масе за исхрану стоке. Пашњаци и ливаде су некултивисана земљишта која се екстензивно користе, а у великом броју случајева удаљеније парцеле се потпуно напуштају. На ораничним површинама налазе се природне ливаде, или ливаде које су засејане, али након дугог периода искоришћавања више одговарају категорији природних ливада. Говедарска и овчарска производња су доминантне гране сточарства. Број уматичених грла говеда се повећава у периоду 2009-2014. године.

1.1.13. Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника

На територији општине Куршумлија има 3 регистроване пољопривредне задруге, и то две сточарске и једна воћарска. Задругарство је важно због уситњености парцела и недовољних финансијских ни стручних капацитета, посебно због предстојећих програма и пројеката од стране ЕУ. Произвођачких удружења заступљена су веома мало, а само удруживањем мање ситних произвођача и прерађивача пољопривредних производа могуће је да постану конкуренти на тржишту и покушају обезбедити што бољи пласман производа. У општини има 5 пољопривредних удружења махом су везана за производњу воћа и сваке године организују по неколико манихестација јагодастог воћа као што је малинијада у селу Жуч. Као и у већини општина Србије, најбоље организовано је удружење пчелара које има око 34 члана и спроводи низ активности током године.

1.1.14. Трансфер знања и информација

Када је у питању функционисање система преноса знања и информација не постоје обуке пољопривредних произвођача од стране образовних и истраживачких установа и организација. На подручју општине Куршумлија, независно од Општинске управе, имамо

активну свега једну ПССС, и то ПССС „Прокупље.. Произвођачи највише информација и помоћи добијају од канцеларије за пољопривреду која делује у оквиру Општинске управе и која помаже пољопривредницима у процесу регистрације и обнове регистрације домаћинства. Трансфер информација до пољопривредних произвођача у највећој мери иде преко локалних радио станица.

1.2. Врсте (структура) мера и планирани износи

Табеларни приказ планираних мера и финансискох средстава

Табела 1. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава	101	17.486.474,18		50 %	150.000,00	263.525,82
	УКУПНО		17.486.474,18				263.525,82

Табела 2. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1.	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	2.250.000,00		100%		
	УКУПНО		2.250.000,00				

Табела 3. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Буџет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја (без пренетих обавеза)	19736474,18
Планирана средства за директна плаћања	0,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	17.486.474,18
Планирана средства за посебне подстицаје	2.250.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера директних плаћања, кредитне подршке и у оквиру мера руралног развоја	0,00
Пренете обавезе	263.525,82

Средства планирана за реализацију мере политике руралног развоја која се неутроше у оквиру опредељене активности могу се пребацити на другу активност у оквиру мера политике руралног развоја ако постоји потреба

1.3. Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике након примене Програма

Циљна група овог програма:

- регистрована пољопривредна газдинства–физичка лица

Након спровођења овог програма очекивања су да ће пољопривредна газдинства повећати ефикасност и конкурентност на тржишту. Због високе стопе незапослености, а повољних природних услова за развој пољопривреде општина Куршумлија одлучила је да издвоји значајна средства за ову намену а у циљу повећања самозапошљавања на пољопривредним газдинствима. На територији општине постоје добри услови за развој воћарства (купина, малина, шљива...) и сточарства (говедарство, овчарство, пчеларства...). Овим путем општина жели да подстакне пољопривредне произвођаче да се баве овим сектором пољопривреде и да се направи одређена база за развој и других грана пољопривреде за које постоје добри предуслови. Општина Куршумлија је предходних пет година за редом предвиђала буџетом значајна средства за подстицај пољопривреде и имала изузетно запажене резултате у виду повећања засада јагодастог воћа, повећање површине под системима за наводњавање и набака нове механизације. Сходно предходним програмима очекујемо још значајније резултате у пољопривреди.

1.4. Информисање корисника о могућностима које Програм пружа

Информисање потенцијалних корисника о Програму вршиће се на следеће начине:

- Преко локалних радио и тв станица, тако што ће се обавештавати грађани о начину и роковима за подношење пријава;

- На огласним таблама свих месних заједница на територији општине, а свакако за детаљније информације контактираће се председници МЗ;
- Програм пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Куршумлија за 2018 годину, као и сва неопходна документација по конкурсима биће доступна и на званичном сајту Општине Куршумлија (www.kursumlija.org). Програм и Конкурси биће објављени и на огласној табли Општине Куршумлија;
- Непосредно пре објављивања конкурса одржаће се радни састанак са председницима месних заједница, чији ће задатак бити да обавештавају људе у својим месним заједницама.
- Такође све информације о условима конкурса заинтересовани ће моћи да добију у општинској управи одељења за пољопривреду
- Фонд за развој пољопривреде ће држати трибине у месним заједницама где ће се ближе упознати корисници са условима и могућностима које програм нуди.

1.5. Мониторинг и евалуација/надзор реализације Програма

Мониторинг и евалуацију Програма вршиће Група за пољопривреду и рурални развој која ће обиласком газдинстава корисника подтицајних средстава пратити имплементацију појединих програма, док ће праћењем индикатора пратити ефективност одређених мера.

Из процеса мониторинга и евалуације Група за пољопривреду и рурални развој предлагаће евентуалне промене и унапређење реализованих мера израдом нацарта Програма пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Куршумлија за 2018 годину.

2.Опис мера

2.1. Назив мере: Инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава

Шифра мере: 101

2.1.1. Образложење

Техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора захтева значајније инвестиције у модернизацију производње пољопривредних газдинстава, као и опрему, технологију и јачање производног ланца. У складу са Стратегијом пољопривреде и руралног развоја највећи део буџетских средстава је управо намењен расту конкурентности. Мера инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мала и средња пољопривредна газдинства у циљу унапређења средства и процеса производње, продуктивности, конкурентности као и технолошког оспособљавања газдинстава у складу са ЕУ стандардима, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости.

Преглед по секторима

Сектор: Млеко

Сектором доминирају мали произвођачи, одржива и делимично одржива газдинства, док општи проблем предствља низак ниво квалитета произведеног млека и низак ниво производње по крави, што доводи до непрофитабилног пословања произвођача. Више од 70% породичних газдинстава држи до 3 музне краве што резултира ниским нивоом количине и квалитета млека. Више од 75% сировог млека испорученог млекарима још не испуњава стандарде ЕУ. Већа газдинства се суочавају са лошом технологијом у исхрани животиња, недостатком напредног генетског узгоја и лошим условима држања стоке. Побољшање начина складиштења и хлађења млека, унапређење технологије у исхрани животиња, побољшање напредног генетског узгоја, као и развој производа са додатом вредношћу су начини на који се може побољшати конкурентност и квалитет производа.

Сектор: Месо

Сектор говедарства карактерише ограничен број великих газдинстава који се баве говом и велики број релативно малих мешовитих газдинстава које производе млеко и месо. На територији општине Куршумлија укупан број грла говеда је 3454, оваца је 22104, а од тога је 14776 приплодних. Постојеће стање у сектору указује на пад сточарске производње. Сектором доминира велики број газдинстава са ниским интензитетом производње чији је циљ унапређење и побољшање квалитета сточарских производа, специјализација у производњи меса са фокусом на гајење, говеда и оваца, као и побољшање продуктивности и конзистентности у производњи. Газдинства које производе месо нису специјализоване, не користе правилно пашњаке и квалитет коришћене сточне хране није задовољавајући. Такође, неодговарајућа је технологија исхране. Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору и малим и средњим пољопривредним газдинствима.

Сектор: Воће, грожђе, поврће, хмељ и цвеће

Иако ова газдинства карактерише специјализована производња, кључни проблем овог сектора је уситњеност поседа. Такође, високи трошкови производње и немогућност утицаја на цене у ланцу исхране доводе до ниског нивоа профита, а самим тим и до немогућности инвестирања у нове капацитете. Низак степен образовања и стручне оспособљености ствара потешкоће када је реч о правилној употреби савремене опреме и коришћењу инпута, сортирању, паковању и складиштењу, примени савремених метода за наводњавање, што резултира проблемом у ланцу прераде воћа с обзиром да фабрике не добијају довољне количине високо квалитетних производа.

Сектор: Остали усеви

Према секторској анализи, приноси већине усева у општини Куршумлија су нижи у односу на просек ЕУ земаља услед ограничене употребе минералих ђубрива и сертификованог семена. Пољопривредници са територије општине Куршумлија користе мање од половине потребне количине минералног ђубрива у односу на пољопривреднике у развијеним земљама, углавном због недостатка финансијских средстава, технолошке заосталости и неефикасног система трансфера технологије. Штавише, техничка опремљеност газдинства, односно механизација која се користи у ратарству је застарела, посебно у области заштите животне средине.

Сектор: Пчеларство

Пчеларство представља малу, али изузетно атрактивну пољопривредну делатност, која последњих година почиње да се тржишно усмерава у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ. Пчеларство је на територији општине Куршумлија у развоју због погодне конфигурације терена и не постојања тешке индустрије, према попису пољопривреде из 2012. године имамо 5173 кошнице пчела. Интересантно је да се тренутно све већи број младих пољопривредника одлучује управо да започне своју пољопривредну производњу управо пчеларством. Од подршке развоју овог сектора у 2018 години планира се подршка у виду набавке опреме за пчеларство и набавку нових кошница.

2.1.2. Циљеви мере

- Општи циљеви су повећање продуктивности рада, обима производње, тржишно усмеравање произвођача и остваривање дохотка од пољопривреде.
- Повећање броја квалитетних грла млечних раса унапређење и осавремењавање производње млека и млечних производа (набавка нове опреме) на газдинству и повећање обима производње.
- Повећање броја квалитетних грла говеда ,оваца ,коза товних раса, осавремењавање производње побољшање продуктивности рада и остваривање већих прихода произвођача.
- Постизање већег броја плантажних интензивних засада у односу на екстензивне засаде на овој територији. Успостављање економски одрживе и исплативе производње воћа. Повећање квалитета и приноса воћа. Такође изградњом система за наводњавање би се повећале површине под наводњавањем и самим тим повећао принос и квалитет произведеног воћа по јединици површине.
- Повећање броја кошница и набавка квалитетније опреме на територији општине и броја домаћинства која се баве пчеларском производњом осавремењавање производње у циљу испуњења захтева тржишта.
- Унапређење техничко-технолошке опремљености;
- Раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта;
- Унапређење механизације на газдинствима;

2.1.3. Веза са мерама Националног програма за рурални развој Републике Србије (НПРР)

Није примењљиво

2.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисници мере подстицаја јесу, физичка лица носиоци пољопривредних газдинства регистрованих у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава, са подручија општине Куршумлија чија се пољопривредна имовина (земљиште, објекти и друге непокретности) налазе на подручју општине, који имају пребивалиште на територији општине Куршумлија најмање 6 месеци.

2.1.5. Економска одрживост

У оквиру Програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Куршумлија за 2018 годину, пољопривредна газдинства нису у обавези да доставе бизнис план.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике

- Да је уписан у Регистар пољопривредних газдинстава у складу са Правилником о начину и условима уписа и вођења регистра пољопривредних газдинстава
- Извод из регистра о подацима структуре биљне производње
- Извод из регистра о подацима животиња,
- Корисник мора имати пребивалиште на територији општине Куршумлија
- За инвестицију за коју подноси захтев, не сме користити подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације), односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима;
- Нема евидентираних доспелих неизмерених дуговања према јединици локалне самоуправе, по основу раније остварених подстицаја, субвенција;
- У случају када корисник није власник катастарских парцела и објекта који су предмет инвестиције за коју се подноси захтев, неопходно је да на њима има право закупа, односно коришћења на основу уговора закљученог са закуподавцем физичким лицем или министарством надлежним за послове пољопривреде на период закупа, односно коришћења од најмање пет година почев од календарске године за коју се подноси захтев за коришћење подстицаја;
- Корисник мора да је измирио доспеле јавне дажбине;
- Наменски користи и не отуђи нити да другом лицу на коришћење инвестицију која је предмет захтева у периоду од три година од дана набавке опреме, машина и механизације, односно изградње објекта;

2.1.7. Специфични критеријуми

Сектор млека

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ 1 - 19 млечних крава;
- У случају набавке нових машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ максимално 100 млечних крава;
- У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних грла, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 квалитетних приплодних грла говеда млечних раса, односно 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза.

Сектор меса

- Прихватљиви корисници су они корисници који у Регистру објеката (у складу са Правилником о регистрацији, односно одобравању објеката за узгој, држање и

промет животиња- Службени гласник РС, 36-2017) имају регистроване објекте са капацитетима за тов/узгој: мање од 20 јунади и/или мање од 150 грла приплодних оваца/коза и/или мање од 30 приплодних крмача и/или мање од 100 товљеника свиња у турнусу и/или од 1.000-3.999 бројлера у турнусу.

- У случају када се ради о набавци квалитетних приплодних животиња прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције поседују у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 3-100 грла квалитетних приплодних говеда товних раса, или 10-300 квалитетних приплодних грла оваца/коза, или 5-100 грла квалитетних приплодних крмача.
- Сектор производње комзумни јаја нема специфичних критеријума прихватљивости

У сектору производње воћа, грожђа, поврћа, хмеља и цвећа прихватљиви корисници треба да:

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која у свом власништву, односно у власништву члана РПГ имају: мање од 2 ха јагодичастог воћа и хмеља; односно мање од 5 ха другог воћа, односно 0,1- 50 ха цвећа, односно 0,2-100 ха винове лозе.
- У случају подизања нових или обнављања постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоном) и матичних засада воћака и винове лозе прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ: 0,1-50 ха јагодастих врста воћака и хмеља, 0,3-100 ха другог воћа, 0,2-100 ха винове лозе
- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која на крају инвестиције имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ мање од 0,5 ха пластеника или мање од 3 ха производње поврћа на отвореном простору

Остали усеви (житарице, уљарице, шећерна репа)

- Прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају у свом власништву, односно у власништву члана РПГ Пољопривредна газдинства која имају имају мање од 50 ха земљишта под осталим усевима.
- За инвестиције за набавку машина и опреме за наводњавање прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства која имају мање од 100 ха земљишта под осталим усевима.

Сектор пчеларства

У сектору пчеларства прихватљиви корисници треба да имају 5-500 кошница.

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Мера	101	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава
	Шифра инвестиције	Листа потенцијалних инвестиција у оквиру мере
Сектор млеко	101.1.1.	Набавка квалитетних приплодних грла млечних раса: говеда, оваца и коза
	101.1.3.	Опрема за мужу, хлађење и чување млека на фарми, укључујући све елементе, материјале и инсталације
	101.1.4.	Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализоване приколице за транспорт чврстог стајњака, укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)
	101.1.5.	Машине и опрема за припрему сточне хране, за храњење и напајање животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; косилице; превртачи сена)
	101.1.6.	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња
	101.1.7.	Опрема за третман папака
	101.1.8.	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
	101.1.9.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.1.10.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.1.11.	Машине за ђубрење земљишта
	101.1.12.	Машине за сетву
	101.1.13.	Машине за заштиту биља
	101.1.14.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.1.15.	Машине за транспорт
	101.1.16.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.1.17.	Машине и опрема за наводњавање усева
	Сектор месо	101.2.1.
101.2.3.		Машине и опрема за руковање и транспорт чврстог, полутечног и течног стајњака (транспортери за стајњак; уређаји за мешање полутечног и течног стајњака; пумпе за пражњење резервоара; сепаратори за полутечни и течни стајњак; машине за пуњење течног стајњака; специјализована опрема за транспорт чврстог стајњака, полутечног и течног стајњака, резервоари за течни стајњак, специјализоване приколице за транспорт чврстог/полутечног/течног стајњака, са одговарајућом опремом), укључујући и пратећу опрему за полутечни и течни стајњак)
101.2.5.		Машине и опрема за складиштење и припрему сточне хране, за храњење и појење животиња (млинови и блендери/мешалице за припрему сточне хране; опрема и дозатори за концентровану сточну храну; екстрактори; транспортери; микс приколице и дозатори за кабасту сточну храну; хранилице; појилице; балери; омотачи бала и комбајни за сточну храну; превртачи сена, итд.)
	101.2.6.	Сточне ваге, рампе за утовар и истовар и торови за усмеравање и обуздавање животиња

	101.2.7.	Опрема за третман папака
	101.2.8.	Опрема за смештај квочки, специјализовани/посебно опремљени кавези
	101.2.9.	Опрема за фиксне ограде и електричне ограде за пашњаке/ливаде
	101.2.10.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.2.11.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.2.12.	Машине за ђубрење земљишта
	101.2.13.	Машине за сетву
	101.2.14.	Машине за заштиту биља
	101.2.15.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.2.16.	Машине за транспорт
	101.2.17.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.2.18.	Машине и опрема за наводњавање усева
Сектор производње конзумних јаја	101.3.1.	Набавка опреме за живинарске фарме за производњу конзумних јаја
	101.3.2.	Набавка опреме за сортирање, паковање и чување конзумних јаја
	101.3.3.	Изградња/реконструкција као и опремање објеката за манипулацију, одлагање и обраду стајњака
	101.3.4.	Набавка опреме за руковање, сакупљање и коришћење животињског ђубрива; посебна опрема за транспорт ђубрива
Сектор воће, грозђе, поврће (укључујући печурке) и цвеће	101.4.1.	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
	101.4.2.	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу
	101.4.3.	Подизање, набавка и опремање система противградне заштите у воћњацима и вишегодишњим засадима
	101.4.4.	Подизање/набавка жичаних ограда око вишегодишњих засада
	101.4.5.	Набавка опреме за вештачко опрашивање биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.6.	Набавка опреме и уређаја за додатно осветљење и засењивање биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.7.	Набавка опреме и уређаја за припрему земљишта и супстрата за гајење биљака при производњи у заштићеном простору
	101.4.8.	Набавка опреме и уређаја за сетву, садњу и мулчирање (са фолијом)
	101.4.9.	Набавка опреме и уређаја за системе за хидропоничну производњу при производњи у заштићеном простору
	101.4.10.	Набавка опреме и уређаја за заштиту биља и стерилизацију земљишта и супстрата при производњи у заштићеном простору
	101.4.13.	Набавка опреме-линија за чишћење и прање производа
	101.4.14.	Набавка опреме-линија за бербу, сортирање и калибрирање производа
	101.4.15.	Набавка опреме-линија за паковање и обележавање производа
	101.4.16.	Набавка опреме за резивање, дробљење, сечење и уклањање остатака након резидбе воћних врста
	101.4.17.	Опрема за вентилацију и опрема за принудну вентилацију
	101.4.18.	Опрема/механизација за заштиту од мраза
	101.4.19.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.4.20.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.4.21.	Машине за ђубрење земљишта
	101.4.22.	Машине за сетву

	101.4.23.	Машине за садњу
	101.4.24.	Машине за заштиту биља
	101.4.25.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.4.26.	Машине за транспорт
	101.4.27.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.4.28.	Машине, уређаји и опрема за наводњавање усева
Сектор остали усеви (житарице, индустријско, ароматично и зачинско биље и др)	101.5.1.	Машине за примарну обраду земљишта
	101.5.2.	Машине за допунску обраду земљишта
	101.5.3.	Машине за ђубрење земљишта
	101.5.4.	Машине за сетву
	101.5.5.	Машине за садњу
	101.5.6.	Машине за заштиту биља
	101.5.7.	Машине за убирање односно скидање усева
	101.5.8.	Машине за транспорт
	101.5.9.	Набавка остале опреме (ГПС навигација и др.)
	101.5.10.	Машине и опрема за наводњавање усева
	101.6.2.	Набавка опреме за пчеларство
101.6.3.	Набавка возила и приколица за транспорт пчелињих друштава	

2.2.9. Критеријуми селекције

Критеријуми и селекције потенцијалних корисника вршиће се на следећи начин:

Тип критеријума за избор	Да/Не	Бодови
Подносилац захтева је лице млађе од 40 година	да/не	15/0
Подносилац захтева је жена	да/не	15/0
Подносилац захтева је предходних година био корисник подстицаја (број година коришћења средстава)	Није био 1 годину 2 године 3 и више године	10 8 5 0
Подносилац захтева је незапослен, пољопривреда је основна делатност	да/не	20/0
Подносилац захтева живи у сеоском подручју (сеоске месне заједнице)	да/не	10/0

2.2.10. Интензитет помоћи

Износ подстицаја у односу на укупну вредност прихватљивих трошкова у оквиру инвестиције је 50% од укупне вредности реализоване инвестиције умањене за износ ПДВ-а. Минимални износ је 10.000,00 динара.

Максимални износ повређаја по секторима је следећи:

СЕКТОР МЛЕКО: **120.000,00 дин.**

СЕКТОР МЕСО: **120.000,00 дин.**

СЕКТОР ВОЋЕ, ГРОЖЋЕ, ПОВРЋЕ: **120.000,00 дин.**

СЕКТОР ОСТАЛИ УСЕВИ (житарице индустриско билје): **150.000,00 дин.**

СЕКТОР ПЧЕЛАРСТВО: **50.000,00 дин**

2.2.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број поднетих пројеката
2	Укупан број подржаних пројеката
3	Број набављених квалитетних грла.
4	Број набављених система за наводњавање, и нове механизације за примарну пољопривредну производњу.
5	Укупна површина нових подигнутих засада воћа.
6	Број кошница

2.2.12. Административна процедура

Конкурс расписује председник општине Куршумлија у складу са Програмом мере за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за 2018.

Пријава за коришћење средстава са траженом документацијом подноси се преко писарнице групи за пољопривреду и рурални развој, ОУ Куршумлија која обавља административну проверу у смислу комплетности, административне усаглашености, прихватљивости. поднете документације. Неће се узимати у разматрање пријаве поднете од лица која немају право да учествују у конкурсима и пријаве поднесене након истека рока који је прописан конкурсом. После административне контроле, прихватљиви захтеви ће бити проверени теренским обиласком газдинстава потенцијалних корисника од стране Групе за пољопривреду и рурални развој средства одобравају по броју бодова остварених на конкурсима.

Након обраде формулара захтева од стране органа локалне самоуправе, Фонда за развој пољопривреде, средства ће бити одобрена корисницима који испуњавају услове. Подносиоци захтева за подстицаје одн. мере у оквиру Програма су у обавези да доставе своје захтеве заједно са другим Конкурсом траженим документима органу локалне самоуправе Фонду за развој пољопривреде.

Корисник коме се одобре подстицајна средства потписује Уговор са општином Куршумлија у року од 15 дана од дана обраде документације, којим се дефинишу права и обавезе уговорених страна.

Корисник који оствари средства подршке у обавези је да:

- покретну или непокретну ствар која је предмет инвестиције за коју је остварио подстицајна средства користи у складу са предвиђеном наменом,

- покретну или непокретну ствар која је предмет инвестиције за коју је остварио подстицајна средства не отуђи односно да другом лице на употребу најмање три (3) година од дана исплате подстицаја,
- сву документацију која се односи на инвестицију чува најмање три (3) година од дана исплате подстицаја,

Уколико дође до раскида уговора због непоштовања уговорних обавеза корисник субвенције је у обавези да врати додељена средства са законском затезном каматом на годишњем нивоу за период од дана пријема до дана повраћаја средстава. Корисник губи право на подстицај у пољопривреди од стране Општине Куршумлија у периоду од три (3) година од дана раскидања уговора услед непоштовања уговорених обавеза.

Корисници који су раскинули уговор, односно код кога није испоштован рок од 3 године немају права конкурисања.

3.1 Назив мере: Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

Шифра мере: 402.

3.1.1 Образложење

Општина Куршумлија у сарадњи са удружењима организује предавања током зимског периода на различите теме које су од интереса за пољопривредне произвођаче.

Такође је успостављена сарадња са високом пољопривредном-прехранбеном школом из Прокупља која је увек спремна да изађе у сусрет пољопривредним произвођачима. Постоји добра сарадња са ветеринарском станицом која функционише на локалном нивоу.

Општина Куршумлија организује редовне посете сајмовима (пољопривредни сајам у Новом Саду) и изложбама. Сваке године општина Куршумлија учествује у организацији “Малинијаде” горње Топлице у селу Жуч, где организује низ предавања из области узгоја јагодичастог воћа и ова манифестација је веома посећена од стране пољопривредних произвођача где излажу своје производе и размењују искуства у производњи воћа.

Фонд за развој пољопривреде предвидео је ангажување пољопривредних стручњака за реализацију програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Куршумлија за 2018 годину, као и контролу пољопривредних произвођача који су добили подстицајна средства из ових програма за 2013, 2014, 2015, 2016 и 2017 годину.

3.1.2. Циљеви мере

Унапређење знања и вештина пољопривредних произвођача организовањем семинара и радионица као и посетама сајмовима и изложбама из области пољопривреде. Финансирање и организација стручних предавања и скупова, ангажовање пољопривредних стручњака и служби везано за стручно и техничко унапређење сеоског становништва и пољопривредних произвођача.

3.1.3 Веза са мерама Националног програма за рурални развој Републике Србије (НППР)

Програм је усклађен са националним мерама пољопривреде.

3.1.4. Крајњи корисници

Крајњи корисник је Општина Куршумлија.

3.1.5. Економска одрживост

Није примењива.

3.1.6 Општи критеријуми за кориснике

Нису примењиви.

3.1.7. Специфични критеријуми

Нису примењиви.

3.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања
402.2	Стручно оспособљавање и активности стицања вештина и показне активности

3.1.9. Критеријуми селекције

Није примењива.

3.1.10. Интензитет помоћи

Интензитет помоћи износиће 100% од укупног износа

3.1.11. Индикатори/показатељи

Редни број	Назив показатеља
1.	<i>Број пољопривредних произвођача који су похађали едукацију.</i>
2.	<i>Број пољопривредних произвођача који посетили сајмове, изложбе и учествовали на студијским путовањима.</i>

3.1.12. Административна процедура

Ангажовање пољопривредних стручњака ће бити спроведено путем конкурса и трајаће до реализације програма не дуже од 6 месеци.

ДИНАМИКА КОРИШЋЕЊА И РАСПОДЕЛЕ СРЕДСТАВА

Динамика коришћења и расподеле средстава биће накнадно утврђена од стране Фонда за развој пољопривреде општине Куршумлија који је задужен за спровођење Програма у складу са приливом средстава. Средства ће се додељивати до планираног износа расположивих средстава у складу са Програмом. Опредељена, а неутрошена средства за поједине мере, могу се преусмерити на друге активности у оквиру мере предвиђене Програмом у зависности од интересовања пољопривредника .

ИЗВЕШТАЈ О ОДОБРАВАЊУ И КОРИШЋЕЊУ СРЕДСТАВА

Фонд за развој пољопривреде задужен за спровођење програма мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја општине Куршумлија за 2017. годину подноси годишњи извештај о одобравању и коришћењу средстава Скупштини општине Куршумлија.

Скупштина општине Куршумлија подноси извештај о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја Министарству пољопривреде и заштите животне средине најкасније до 31. марта текуће године за предходну годину.

ОБЈАВЉИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм објавити у „Службеном листу општине КУРШУМЛИЈА“

Идентификациона карта

Назив показатеља	Јединица мере	Вредност показатеља	Година	Извор податка
ОПШТИ ПОДАЦИ				
Административни и географски положај				
Аутономна покрајина	назив			
Регион	назив	Јужна Србија		рзс*
Област	назив	Топлички		рзс*
Град или општина	назив	Куршумлија		рзс*
Површина	км ²	952	2012	рзс*
Број насеља	број	90	2012	рзс*
Број катастарских општина	број	95		рзс*
Подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП) ¹	број	67		Правилник
Демографски показатељи				
Број становника	број	18963	2012	рзс**
Број домаћинстава	број	7104	2012	рзс*
Густина насељености (број становника / површина, км ²)		19	2012	
Промена броја становника 2011/2002	%	-12,24	2012	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	%			рзс**
Учешће становништва млађег од 15 година	%	14,51	2012	рзс**
Учешће становништва старијег од 65 година	%	26,61	2012	рзс**
Просечна старост	година	43,24	2012	рзс*

¹ Навести да ли су на територији АП/ЈЛС идентификована насељена места или цела територија општине, односно сва насељена места на територији општине која испуњавају бар један од критеријума наведених у Правилнику о подручјима са отежаним условима рада у пољопривреди („Службени гласник РС“, број 29/13) која се могу окарактерисати као подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП), имајући у виду да је МПЗЖС посредством националног стратешког документа препознало потребу да се кроз систем подршке уваже отежавајуће околности за пољопривредну производњу које постоје у овим подручјима.

Индекс старења ²		135,1	2012	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем	%	18,51	2011	рзс*
Основно образовање	%	226,70	2011	рзс*
Средње образовање	%	44,78	2011	рзс*
Више и високо образовање	%	9,77	2011	рзс*
Учешће пољопривредног у укупном становништву	%	35,7	2011	
Природни услови				
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)		равничарски, брежуљкасти, брдски, планински	2012	интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа ³		органоминерална црница, смеђа подзоласта земљишта, смоница		интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска, ...)		умерено- континентална	2012	интерни
Просечна количина падавина	мм	770	2012	интерни
Средња годишња температура	°С	10,3	2012	интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)		Реке Топлица, Косаница и Бањска		интерни
Површина под шумом	ха	54428	2012	рзс*
Учешће површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС	%	57%		рзс*
Пошумљене површине у претходној години	ха	32		рзс*
Посечена дрвна маса	м ³	58 780	2009	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ				
Стање ресурса				
Број пољопривредних газдинстава:	број	3742	2012	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	број	1746	2012	Управа за трезор ⁴

² Однос броја старог (60 и више година) и младог (0-19 година) становништва.

³ Према Правилнику о катастарском класирању и бонитирању земљишта („Службени гласник РС“, број 63/2014).

- породична пољопривредна газдинства	%	100		
- правна лица и предузетници	%	0,00		
Коришћено пољопривредно земљиште (КПЗ)	ха	14127		рзс***
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС	%	14,83		
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало ⁵	ха, %	14018	2012	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало ⁶	ха, %	4249	2012	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству	ха	3,78		рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом	ха	0		интерни
Пољопривредна газдинства која наводњавају КПЗ	број	590		рзс***
Наводњавана површина КПЗ	ха	305		рзс***
Површина пољ.земљишта у јавној својини на територији АП/ЈЛС ⁷	ха	4110,4516		интерни
Површина пољ.земљишта у јавној својини која се даје у закуп:	ха	131,0935		интерни
физичка лица : правна лица	%			интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела	број	64 466	2012	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине	број	7960	2012	рзс***
Пољопривредни објекти ⁸	број	10748	2012	рзс***
Хладњаче, сушаре, стакленици и пластеници	број	192	2012	рзс***
Употреба мин. ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља	ха, број ПГ	1972 2456 ха		рзс***
Чланови газдинства ⁹ и стално запослени на газдинству:	број	8130	2012	рзс***
(на породичном ПГ : на газдинству правног лица / предузетника)	%			рзс***
Годишње радне јединице ¹⁰	број	3229		рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника ¹¹	број	5		интерни

⁴ Организациона јединица Управе за трезор на територији ЈЛС.

⁵ Окућница, расадници и др.

⁶ Цвеће и украсно биље, угари и др.

⁷ Укључујући и утрине и пашњаке који су враћени сеоским заједницама на коришћење.

⁸ Пољопривредни објекти за смештај стоке, пољопривредних производа на газдинству (кошеви за кукуруз, амбари и силоси) и пољопривредних машина и опреме.

⁹ Укључујући и носиоца пољопривредног газдинства.

¹⁰ Јединица мере која представља количину људског рада утрошену за обављање пољопривредне делатности на газдинству; представља еквивалент рада једног лица, тј. пуно радно време у једној години: 8 сати дневно, 225 радних дана у години.

Производња пољопривредних производа¹²:	количина			
- биљна производња	тона	37 807	2012	рзс***
- сточарска производња	т, лит., ком.			интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА				
Рурална инфраструктура				
<i>Саобраћајна инфраструктура</i>				
Дужина путева ¹³	km	429	2012	рзс*
Поште и телефонски претплатници	број	6000	2012	рзс*
<i>Водопривредна инфраструктура</i>				
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	број	5100	2012	рзс*
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	број	4700	2012	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде	хиљ.м ³			рзс*
Пречишћене отпадне воде	хиљ.м ³			рзс*
<i>Енергетска инфраструктура</i>				
Производња и снабдевање електричном енергијом ¹⁴	број	2		интерни
<i>Социјална инфраструктура</i>				
Објекти образовне инфраструктуре ¹⁵	број	17	2014	рзс*
Број становника на једног лекара	број	569	2012	рзс*
Број корисника социјалне заштите	број	984	2012	рзс*
Диверзификација руралне економије				
Запослени у сектору пољопривреде, шумарства и водопривреде ¹⁶	број	72		рзс** рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности ¹⁷	број	330		рзс***

¹¹ Навести број регистрованих задружних организација и удружења пољопривредних произвођача, активно функционалних на територији АП/ЈЛС

¹² Остварени обим производње најзначајнијих пољопривредних производа са становишта АП/ЈЛС.

¹³ Навести укупну дужину путева на територији АП/ЈЛС (укључујући државне путеве I и II реда и општинске путеве).

¹⁴ Навести број објеката за производњу (хидроелектране, термоелектране и др.), трансформацију и пренос електричне енергије на територији АП/ЈЛС.

¹⁵ Установе за децу предшколског узраста, основне и средње школе, високе школе и факултети на територији АП/ЈЛС.

¹⁶ На пољопривредним газдинствима и привредним друштвима, предузећима, установама, задругама, организацијама и др.

¹⁷ Осим пољопривредне, а у вези су са газдинством (нпр. прерада пољопривредних производа, рурални туризам, активности у шумарству, обрада дрвета, народна радиност, производња енергије из обновљивих извора, узгој рибе и др.).

Туристи и просечан број ноћења туриста ¹⁸ на територији АП/ЈЛС	број	200 000		рзс*
Трансфер знања и информација				
Пољопривредна саветодавна стручна служба	да / не	не		интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем ¹⁹	број			ПССС

РЗС* - „Општине и региони у Републици Србији“, Републички завод за статистику www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС** - Попис становништва 2011, Републички завод за статистику www.webrzs.stat.gov.rs

РЗС*** - Попис пољопривреде 2012 (Књига пописа 1 и Књига пописа 2), Републички завод за статист. www.webrzs.stat.gov.rs

стику, www.webrzs.stat.gov.rs

¹⁸ Домаћи и страни.

¹⁹ Навести број одабраних пољопривредних газдинстава која се интензивно прате више пута годишње и број осталих пољопривредних газдинстава која се укључују у саветодавни систем на друге начине, углавном преко учешћа на групним предавањима и кроз повремене посете саветодаваца пољопривредним газдинствима.